

Onderwerp

Nota hemel- en grondwaterbeleid Breda, een bodem voor water.

Voorgesteld besluit

1. Vaststellen van de nota Hemel- en grondwaterbeleid Breda, een bodem voor water.

Inleiding

Met het inwerking treden van de Nieuwe Waterwet (per 22 dec. 2009) heeft de gemeente Breda naast de wettelijke zorgplicht voor stedelijk afvalwater er ook de zorg voor grondwater en afvloeiend hemelwater bij gekregen. De gemeente is hiermee verantwoordelijk voor een goed functioneren van het totale stedelijke watersysteem. Feitelijk is het een formalisering van de stimulerende rol die de gemeente zich de afgelopen jaren al had toegeëigend. Volgens de Nieuwe Waterwet begint de zorgplicht voortaan bij de perceelseigenaar, deze moet het hemel- en grondwater in eerste instantie op het eigen perceel verwerken. De gemeente komt in beeld als dit niet redelijkerwijs kan. Met de nieuwe wet heeft de gemeente nu ook juridische instrumenten om een meer duurzame omgang met water af te dwingen. In het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2009-2013 (vGRP) staat dat de hemel- en grondwaterzorgplicht in een apart beleidsplan worden uitgewerkt. In 2010-2011 is daar gevolg aan gegeven met de nota Hemel- en Grondwaterbeleid, een bodem voor water.

Beoogd effect van het besluit

Door het vaststellen van de nota hemel- en grondwaterbeleid worden ontwikkelende partijen gestimuleerd en/of verplicht hemelwater te verwerken waar het valt. Hierdoor wordt overbelasting van het rioolsysteem en wateroverlast voorkomen, de rioolwaterzuiveringsinstallatie ontlast, verdroging tegengegaan en het transport van water beperkt. Dit laatste bespaart energie en kosten. De gemeente maakt duidelijk hoe zij faciliteert bij bestaande grondwaterproblemen en is gespitst op het voorkomen van nieuwe problemen. Grondwater leidt niet tot structurele grondwateroverlast en vormt geen belemmering voor het grondgebruik.

Uitvoering van het besluit

De nieuwe normen voor hemelwater worden meegenomen in gemeentelijke projecten zoals rioolvervanging, inrichting en herinrichting openbare ruimte en (sloop- en) nieuwbouw gemeentelijk vastgoed. Deze normen worden ook opgenomen in milieuvergunningen, maatwerkvoorschriften, bestemmingsplannen en anterieure overeenkomsten met derden. Nieuwe ontwikkelingen worden getoetst op duurzame en doelmatige voorzieningen voor hemelwater. Voor de grondwaterzorgplicht zal de in 2009 ingerichte waterloketfunctie verder worden vormgegeven.

Argumenten

Hemelwater

In Breda valt gemiddeld zo'n 800 mm neerslag per jaar. Het merendeel van deze neerslag valt verspreid in kleine buien en zorgt niet of nauwelijks voor overlast. Door klimaatverandering en verstedelijking neemt de druk op het stedelijk watersysteem echter langzaam toe. Meer extreme neerslag zorgt voor een groter risico op wateroverlast. Een oplossing is het vergroten van buizen en waterlopen. Dit is echter kostbaar en verplaatst het probleem naar andere locaties. Bebouwing zorgt er ook voor dat minder hemelwater in de bodem terecht komt. Hierdoor kan in langdurige droge perioden een watertekort ontstaan voor bomen en planten. Gemeente Breda verkeert in de gelukkige omstandigheid dat een groot deel van de stad is gebouwd op goed doorlatende zandgrond. Deze zandgrond is niet alleen een stevig fundament, maar kan ook veel water bergen. Door hemelwater door te geven aan de bodem (infiltratie) wordt een bijdrage geleverd aan het oplossen van twee problemen: een te grote hemelwaterafvoer naar de riolering en te weinig bodemvocht voor het groen.

In plaats van al het overtollige water zo snel mogelijk af te voeren willen we via dit hemelwaterbeleid bereiken dat hemelwater eerst in de bodem wordt gebracht daar waar het valt, dus op zowel particulier als openbaar terrein. Dit mag uiteraard niet leiden tot nieuwe problemen.

Voorkeursvolgorde

Indien uit onderzoek blijkt dat infiltratie van hemelwater in de bodem niet probleemloos kan of hoge kosten met zich meebrengt dan gaat de voorkeur uit naar de aanleg van gecombineerde infiltratie-drainagesystemen of het opvangen van hemelwater in bovengrondse voorzieningen. Het afvoeren van overtollig hemelwater is de laatste (minst duurzame) optie. Deze voorkeursvolgorde is in overeenstemming met landelijk beleid. Door het hemelwater te verwerken waar het valt, wordt de rioolwaterzuiveringsinstallatie ontlast, wateroverlast voorkomen, wordt verdroging tegengegaan en het transport van water beperkt. Dit laatste bespaart energie en kosten.

Grondwater

Het grondwaterbeleid maakt duidelijk dat de gemeente niet aansprakelijk is voor bestaande grondwaterproblemen maar wel aanspreekpunt. Het aantal locaties waar sprake is van mogelijke (grond) wateroverlast is overigens volgens een recente inventarisatie beperkt. Vocht in de kruipruimte of optrekkend vocht zijn de meest voorkomende problemen. In de meeste gevallen volstaan bouwkundige aanpassingen om de problemen op te lossen. Via een grondwatermeetnet en het meldingsysteem houdt de gemeente een vinger aan de pols. Voor nieuwbouwsituaties biedt het grondwaterbeleid ontwateringsrichtlijnen en een voorkeursvolgorde voor ontwatering. Het beleid steekt in op een vroegtijdige verankering in het proces van bouwrijp maken. Samengevat faciliteert de gemeente bij bestaande problemen en is gespitst op het voorkomen van nieuwe problemen. Grondwater leidt niet tot structurele grondwateroverlast en vormt geen belemmering voor het grondgebruik.

Getrapte benadering

Om binnen de gemeente op meer duurzame wijze met hemel- en grondwater om te gaan schrijft het beleid voor dat de ontwikkelende partij moet voldoen aan bepaalde eisen en richtlijnen. Hierbij is een getrapte benadering aangehouden, waarbij de eisen/richtlijnen strenger zijn naarmate de ingreep in het gebied groter is. Als er niets gebeurt hoeft de burger ook niets te doen. Bij ontwikkelingen wordt (geo)hydrologisch onderzoek voorgeschreven dat inzicht geeft in mogelijkheden en beperkingen. De systeemkeuze en uitgangspunten dienen in een rapportage te worden vastgelegd en onderbouwd.

Ontwikkeling zonder toename verhard oppervlak

Bij het opbreken van verharding, terugplaatsen van dezelfde of nieuwe verharding en sloop-nieuwbouw van gebouwen is er voor de ontwikkelende partij een inspanningsverplichting om op eigen terrein kleine buien op een zo natuurlijk mogelijke wijze te verwerken en schone en vuile waterstromen gescheiden aan te leveren tot aan de perceelsgrens. Als werknorm hanteert de gemeente 70 m³ waterberging per ha bestaande hoeveelheid verhard oppervlak. Dit staat gelijk aan het lokaal verwerken van 7 mm neerslag. Bij een dergelijke hoeveelheid berging in de hemelwaterverwerkende voorziening wordt jaarlijks, ten opzichte van gesloten verharding, ca. 80% van alle buien afgevangen en waar mogelijk geïnfiltrerd in de bodem. Denk hierbij aan grindkoffers onder de regenpijp, infiltratiestroken, groene daken, afwatering in de berm, gecombineerde infiltratie-drainagebuizen, etc.

Toename verhard oppervlak

Bij een toename van het verhard oppervlak moet de ontwikkelende partij op eigen terrein extreem zware buien kunnen verwerken en schone en vuile waterstromen gescheiden houden tot aan de perceelsgrens. Een bui die gemiddeld eenmaal per 100 jaar voorkomt wordt beschouwd als een extreem zware bui. Ter bepaling van het ruimtebeslag en retentiecapaciteit van de hemelwaterverwerkende voorziening hanteert de gemeente een werknorm van 780 m³ waterberging per ha toename verhard oppervlak. Dit staat gelijk aan het bergen van 78 mm neerslag. Deze norm sluit aan bij de hydraulische randvoorwaarden van het waterschap Brabantse Delta.

Bestaande grondwaterproblemen

Bij een structureel grondwaterprobleem op particulier terrein wordt van de perceelseigenaar verwacht dat deze zelf de vereiste (waterhuishoudkundige en/of bouwkundige) maatregelen neemt. De gemeente stelt de perceelseigenaar dan in staat om het overtollige grondwater te lozen op een openbare voorziening. In geval van een structureel grondwaterprobleem op openbaar terrein treft de gemeente maatregelen tenzij een andere partij (waterschap, provincie, particulier) verantwoordelijk is voor het probleem.

Bij structureel nadelige gevolgen op zowel particulier als openbaar terrein streeft de gemeente naar een gezamenlijke en doelmatige oplossing.

Juridische verankering

Het beleid zet in op een traject waarbij de grote(re) ontwikkelingen nauwlettend worden gevolgd en bijgestuurd via bestaande instrumenten. Voor grote bedrijven wordt het waterbeleid opgenomen in de milieuvergunning. Voor kleinere bedrijven wordt het waterbeleid meegenomen in de milieumaatwerkvoorschriften. Voor gebiedsontwikkelingen wordt het een onderdeel van de anterieure overeenkomsten. Gedurende de looptijd van dit vGRP (t/m 2013) worden particulieren alleen gestimuleerd om duurzamer met hemel- en grondwater om te gaan. Afhankelijk van de houding van de ontwikkelende partij wordt gezamenlijk opgetrokken of meer dwingend opgetreden. Als voldoende ervaring in de praktijk is opgedaan en de beschikbare middelen het toelaten wordt de blik verruimd richting de kleine(re) ontwikkelingen. In de aanloop naar de vaststelling van dit beleid zijn bovengenoemde uitgangspunten in combinatie met de hydraulische randvoorwaarden van het waterschap al doorvertaald in de lopende projecten. Voor het borgen van het hemel- en grondwaterbeleid is een nieuwe verordening niet meteen noodzakelijk. Voor bronnering en beheer riolering kan het wel een noodzakelijk instrument worden, waarbij het hemelwaterbeleid aan zou kunnen haken. In de aanloop naar het nieuwe vGRP (geldig vanaf 2014) worden op basis van ervaringen de meerwaarde van een verordening opnieuw onderzocht.

Evaluatie en implementatie

Het hemel- en grondwaterbeleid zal in 2013 indien gewenst worden geëvalueerd en eventueel aangepast bij integratie met het nieuwe vGRP (2014-2018). Om te voorkomen dat een lappendeken aan voorzieningen ontstaat en onnodige discussies te vermijden is een handboek met toegestane technieken opgesteld.

Afwegingen

De werknorm van 7 mm voor het verwerken van de kleine buien is gericht op het benutten van doelmatige kansen voor verbetering van het watersysteem. De werknorm van 78 mm voor het verwerken van grote buien is gebaseerd op de landelijke norm die gehanteerd wordt door alle waterschappen. Als gemeente Breda de kosten hiervoor niet legt bij de ontwikkelende partij, dan zal het waterschap de gemeente verplichten tot het nemen van maatregelen in de openbare ruimte (rioolverruiming, aanleggen waterberging) om te voorkomen dat overstort van rioolwater op het oppervlaktewater de afgesproken normen overschrijden.

Juridisch

Buiten de juridische verankering (zie hierboven) heeft dit heeft geen andere juridische gevolgen.

Financieel

Uitgangspunt voor het hemel- en grondwaterbeleid is dat de ontwikkelende partij betaalt. Dit geldt ook als de gemeente de ontwikkelende partij is.

Voor de bestaande situatie en rioolvervangingsprojecten voorziet het huidige gemeentelijk rioleringsplan in de benodigde middelen. Voor herontwikkeling en nieuwbouw dienen de benodigde middelen te zijn of worden gereserveerd via de diverse beheer- en herontwikkelingsbudgetten en de grondexploitatie.

	Particulier terrein	Openbaar terrein
Bestaande situatie	eigen bijdrage particulier	Rioolheffing
Rioolvervanging	stimuleringsbijdrage vanuit rioolheffing (op projectbasis)	Rioolheffing
Herontwikkeling	eigen bijdrage ontwikkelende partij	diverse beheerbudgetten + herontwikkelingsbudgetten
Nieuwbouw	grondexploitatie	grondexploitatie

De invulling en meerkosten van technieken zijn onderzocht voor de ontwikkelingen Driesprong en Geeren-Zuid. Door toepassing van een eenvoudige versie van waterpasserende verharding en verlagingen in het groen zijn er nagenoeg geen financiële en ruimtelijke consequenties voor deze projecten. Op grond van gemaakte doorrekening wordt verwacht dat bij gebiedsontwikkelingen de kostenbesparing (bijvoorbeeld: geen gescheiden stelsel) opweegt tegen de meerkosten (direct infiltreren) en daarom per saldo niet of nauwelijks zal leiden tot extra kosten en mogelijk zelfs tot kostenbesparing.

Het hemelwater- en grondwaterbeleid kan financiële consequenties hebben voor de gemeentelijke grondexploitatie. Enerzijds doordat extra eisen ertoe leiden dat de te behalen grondprijs voor een locatie onder druk kan komen; anderzijds omdat de benodigde ruimte voor waterretentie invloed kan hebben op de verhouding uitgeefbaar-openbaar gebied. De mogelijke verlaging van opbrengst voor het grondbedrijf moet echter op concernniveau worden afgewogen tegen de kosten die de gemeente anders in bestaand openbaar gebied had moeten maken voor rioolverruiming en waterberging/retentie. De verwachting is dat dit beleid financieel gunstiger is voor de gemeente. Bovendien mag er geen rechtsongelijkheid ontstaan tussen ontwikkelende partijen die de grond kopen van de gemeente of van een andere partij.

Communicatie

- *Communicatie tot nu toe*

Het hemel- en grondwaterbeleid is op ambtelijk niveau intensief afgestemd via workshops en met waterschap en provincie gecommuniceerd. Samengevat kan worden gesteld dat alle geraadpleegde afdelingen van de gemeente positief zijn evenals het waterschap en de provincie. De digitale conceptnota is drie weken voor reactie ter consultatie aangeboden aan professionele belangenorganisaties, waaronder ontwikkelaars en natuur- en milieuorganisaties. Van de 47 organisaties hebben er 11 gereageerd, over het algemeen zeer positief. De reacties geven geen aanleiding de nota inhoudelijk aan te passen. De nota van commentaar ligt ter inzage.

- *Communicatie vanaf nu*

Communicatie over de implementatie en uitvoering van dit beleid wordt meegenomen in het communicatietraject van het vastgestelde VGRP 2009-2013. Volgens dit communicatieplan wordt ingezet op een breed pakket aan communicatiemiddelen, waaronder de website www.breda.nl/water, een mupi-campagne, waterspeelplaats en brochure. In voorjaar 2012 wordt bovendien de week van het water georganiseerd, waarbij o.a. het lespakket wordt gelanceerd. Hiervoor is budget gereserveerd.

- *Pers*

Persbericht.

Burgemeester en wethouders van Breda,

, burgemeester.

, secretaris.

Bijlagen

Ligt ter inzage:

Commentaarnota

Nota Hemel- en grondwaterbeleid Breda, een bodem voor water.

De raad van de gemeente Breda;

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders en met overname van de daarin vermelde overwegingen;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Vast te stellen de nota Hemel- en grondwaterbeleid Breda, een bodem voor water.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering van 10 februari 2012

, voorzitter.

, griffier.